

แนวทางการศึกษาพัฒนาการของ คำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่ ในภาษาไทย

สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการศึกษาพัฒนาการของคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่ในภาษาไทยด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์ ผู้เขียนได้รวบรวมตัวอย่างข้อมูลจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาพัฒนาการของคำในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน พบว่ามี 3 รูปแบบ คือ (1) ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการทั้งเส้นทาง (2) ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงต้นและช่วงกลาง และ (3) ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงกลาง (และช่วงท้าย) ข้อมูลรูปแบบที่ (1) และ (2) เอื้อประโยชน์ต่อการศึกษาพัฒนาการของคำโดยตรง ส่วนข้อมูลแบบที่ (3) พบว่าไม่เอื้อต่อการศึกษาพัฒนาการของคำ จึงอาจใช้แนวคิดทฤษฎีการกลายเป็นคำไวพจน์ การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากความถี่ที่ปรากฏในแต่ละสมัย และการศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาในตระกูลไท มาช่วยสนับสนุนพัฒนาการของคำ

Study of Research Methodology in the Development of Polysemes in Thai

Sureenate Jaratjarungkiat

Abstract

This study aims at reviewing linguistic research on Thai polysemes, focusing on the diachronic dimension. The data was collected from studies related to the development of Thai words from the Sukhothai period until the present. The findings reveal three patterns of the data: (1) a type of data which reveals the whole range of development, (2) a type of data which reveals only the beginning and intermediate stages of development, and (3) a type of data which reveals only the intermediate stage (and final stage) of development. The first two cases directly lead to conclusions of chronological development of a particular word, unlike the latter case which requires linguistic analysis such as grammaticalization, a frequency analysis of the presence of particular words in each period, and comparative linguistic analysis with Tai dialects to incorporate with the study.

บทนำ

ภาษาไทยจัดอยู่ในกลุ่มภาษาคำโดด (isolating language) จึงมีลักษณะที่คำคำหนึ่งสามารถทำหน้าที่ได้มากกว่า 1 หน้าที่โดยที่รูปคำยังคงเดิม หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ภาษาไทยมีลักษณะที่คำที่มีรูปเดียวกันสามารถปรากฏอยู่ได้หลายหมวดคำ ดังตัวอย่างคำว่า “อยู่”

ตอนนั้นคุณแม่ยังอยู่ที่อังกฤษ

ทุกวันนี้เกาหลีได้กับเกาหลีเหนือยังคงแบ่งแยกดินแดนกันอยู่

(Thai National Corpus คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ, 2556)

ตัวอย่างแรก คำว่า “อยู่” เป็นคำกริยา มีความหมายว่า ‘พัก, อาศัย, ไม่ไปจากที่’ ส่วนตัวอย่างหลัง คำว่า “อยู่” เป็นคำช่วยหลังกริยา แสดงการณลักษณะดำเนินอยู่ หรือแสดงลักษณะของเหตุการณ์ที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนั้น (มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546; ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น.1,334)

คำว่า “อยู่” ในตัวอย่างข้างต้นจัดเป็นคำหลายความหมาย (polysemes) ซึ่งหมายถึง คำที่มีรูปเดียวกัน และมีความเกี่ยวข้องกันทางความหมาย โดยแสดงความหมายมโนทัศน์ร่วมกัน (conceptual meaning) (Hopper and Traugott, 2003, p.77) ในกรณีของคำว่า “อยู่” นี้ อาจจะเรียกกว่าเป็นคำหลายหน้าที่ด้วยก็ได้ เพราะมีหน้าที่มากกว่า 1 หน้าที่

คำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่จะมีความแตกต่างไปจากคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonyms) เพราะคำพ้องรูปพ้องเสียงเป็นคำที่มีรูปและเสียงเหมือนกันเท่านั้น แต่มีความหมายแตกต่างกัน และความหมายเหล่านั้นไม่มีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันแต่อย่างใด (Hopper and Traugott, 2003, p.77)

คำพ้องรูปพ้องเสียงนั้นถือเป็นเหตุบังเอิญทางภาษา เพราะเราอธิบายไม่ได้ว่าคำพ้องรูปพ้องเสียงเกิดขึ้นเพราะอะไร ส่วนคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่นั้นสามารถหาคำอธิบายในแง่ของพัฒนาการได้ว่ากรณีที่คำคำหนึ่ง

มีหลายความหมายหรือหลายหน้าที่นั้น ก็เพราะมีความหมายหรือหน้าที่หนึ่งเกิดก่อน จากนั้นก็ได้มีการขยายความหมายหรือหน้าที่ใหม่ขึ้นมาทีหลัง

ในกรณีของคำว่า “อยู่” ข้างต้น วิธีการที่นักภาษาศาสตร์เชิงประวัตินำมาใช้ในการศึกษาพัฒนาการของคำนี้ก็คือการย้อนกลับไปศึกษาจากภาษาไทยในอดีตว่ามีเส้นทางการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวรายละเอียดในส่วนต่อไป

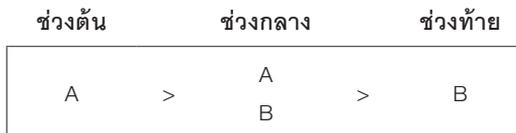
อย่างไรก็ตาม คำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่แต่ละคำก็มีพัฒนาการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คำแต่ละคำอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ไม่เหมือนกัน คำบางคำ เมื่อไปศึกษาข้อมูลในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 (ประมาณ 100 กว่าปีก่อน) ก็เห็นความเปลี่ยนแปลงที่ต่างจากปัจจุบัน แต่คำบางคำ แม้ว่าจะย้อนไปศึกษาถึงสมัยสุโขทัย (ประมาณ 700 กว่าปีก่อน) ซึ่งถือเป็นสมัยที่มีเอกสารที่จารึกด้วยอักษรไทยที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังคงหลงเหลือมาถึงปัจจุบัน ก็อาจจะยังไม่เห็นความแตกต่าง ในกรณีหลังนี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของเอกสารข้อมูลในภาษาไทย เพราะข้อมูลที่เก่าที่สุดที่มี อาจจะยังไม่เก่าพอที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงของคำบางคำได้ ในกรณีเช่นนี้ก็อาจเกิดคำถามว่าจะมีแนวทางการศึกษาอย่างไร

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการศึกษาพัฒนาการของคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่ในภาษาไทยด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์ เมื่อพบกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะแตกต่างกัน

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเรื่องพัฒนาการของคำหรือการเปลี่ยนแปลงของคำในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน สรุปได้ว่า ลักษณะของข้อมูลภาษาที่งานวิจัยแต่ละเรื่องพบจากการเก็บข้อมูลภาษาไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มี 3 รูปแบบหลัก คือ ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการทั้งเส้นทาง ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงต้นและช่วงกลาง และลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงกลาง (และช่วงท้าย)

ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการทั้งเส้นทาง

ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการทั้งเส้นทาง หมายถึง ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการตั้งแต่ช่วงต้น ช่วงกลาง และ ช่วงท้าย ดังแผนภูมิต่อไปนี้

จากแผนภูมิข้างต้น สัญลักษณ์ “A” แทนความหมายหรือหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน และ “B” แทนความหมายหรือหน้าที่ที่เกิดขึ้นทีหลัง ส่วนเครื่องหมาย “>” หมายถึง ‘เปลี่ยนแปลงไปเป็น, พัฒนาไปเป็น’

โดยปกติ การเปลี่ยนแปลงของคำที่เป็นธรรมชาติจะมีลักษณะดังแผนภูมิข้างต้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป (gradualness) (Hopper and Traugott, 2003, p.67)

“ช่วงต้น” ในที่นี้คือ “ช่วงต้นของพัฒนาการ” หมายถึง ช่วงเวลาแรกของพัฒนาการ ซึ่งมี A เกิดขึ้นก่อน

“ช่วงกลาง” ในที่นี้คือ “ช่วงกลางของพัฒนาการ” หมายถึง ช่วงที่เริ่มมี B ปรากฏ แต่ A ยังไม่ได้หายไป

“ช่วงท้าย” ในที่นี้คือ “ช่วงท้ายของพัฒนาการ” หมายถึง ช่วงที่ A หายไปแล้ว และเหลือแต่ B เท่านั้น

คำว่า “ช่วงต้น” “ช่วงกลาง” และ “ช่วงท้าย” ในบทความนี้ มีความหมายเฉพาะ โดยหมายถึงช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงของคำที่นำมาศึกษา แต่ละคำ ไม่ได้หมายถึงช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงของคำในภาพรวม กล่าวคือ “ช่วงต้น” “ช่วงกลาง” และ “ช่วงท้าย” ของคำแต่ละคำ อาจเกิดในเวลาที่แตกต่างกันได้ เพราะคำแต่ละคำมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่พร้อมกัน เช่น “ช่วงต้น” ของคำคำหนึ่ง

อาจจะครอบคลุมแค่สมัยสุโขทัยเพียงสมัยเดียว แต่ “ช่วงต้น” ของอีกคำหนึ่ง อาจจะครอบคลุมตั้งแต่สมัยสุโขทัยไปจนถึงสมัยรัชกาลที่ 1 ก็เป็นไปได้

ตัวอย่างของคำที่แสดงให้เห็นพัฒนาการทั้งเส้นทาง เช่น การเปลี่ยนแปลงของคำว่า “อยาก” “ยัง” และ “ด้วย” ดังนี้

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (1)

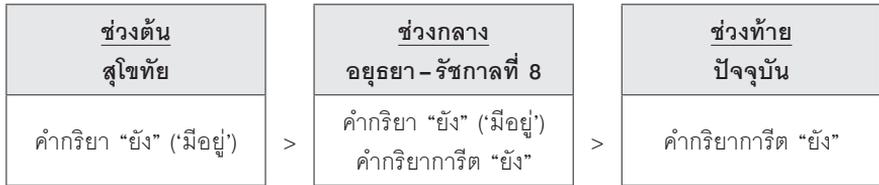
ช่วงต้น สุโขทัย-รัชกาลที่ 1	ช่วงกลาง รัชกาลที่ 3-รัชกาลที่ 7	ช่วงท้าย ปัจจุบัน
คำกริยา “อยาก” (‘หิว, กระหาย’)	>	คำกริยา “อยาก” (‘หิว, กระหาย’) คำขยายกริยา “อยาก”
	>	คำขยายกริยา “อยาก”

(เป็นกาญจน์ วัชรปาด, 2548, น.45, 73)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (1) มาจากวิทยานิพนธ์ของปิ่นกาญจน์ วัชรปาด (2548) ซึ่งแสดงพัฒนาการของคำว่า “อยาก” จากคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘หิว, กระหาย’ ไปเป็นคำขยายกริยาที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก (แสดงทัศนคติหรือความเห็นของผู้พูด) ว่า ‘ต้องการ’

คำว่า “อยาก” ที่เป็นคำกริยา เป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน เพราะปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย เช่น แลเปรตนั้นอยากน้ำหนักหนา ส่วนคำว่า “อยาก” ที่เป็นคำขยายกริยา เป็นหน้าที่ที่ปรากฏเพิ่มขึ้นทีหลัง โดยปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 3 เช่น (ฝ่ายอังกฤษ) อยากได้กำลังช่วย การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอีกครั้งในสมัยปัจจุบัน เพราะคำว่า “อยาก” ที่เป็นคำกริยาไม่ปรากฏใช้แล้ว เหลือแต่เพียงคำว่า “อยาก” ที่เป็นคำขยายกริยาที่ยังคงปรากฏใช้อยู่ในปัจจุบัน

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (2)

(สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ, 2551, น.189)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (2) มาจากวิทยานิพนธ์ของสุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ (2551) ซึ่งแสดงพัฒนาการของคำว่า “ยัง” จากคำกริยาที่มีความหมายประจำคำว่า ‘มีอยู่’ ไปเป็นคำกริยาที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ ได้แก่คำกริยาคาริต “ยัง” ซึ่งเป็นคำกริยาที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุซึ่งเกิดขึ้นก่อน และเหตุการณ์ที่เป็นผลซึ่งเกิดขึ้นทีหลัง (วิภา วงศ์สันติวิณิช, 2556, น.16)

คำกริยา “ยัง” ที่มีความหมายว่า ‘มีอยู่’ เป็นคำที่เกิดขึ้นก่อน เพราะปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย ดังตัวอย่าง *ศาสนาพระเป็นเจ้ายังเท่าใดจักสิ้นอัน* ส่วนคำว่า “ยัง” ที่เป็นคำกริยาคาริตนั้นเกิดเพิ่มขึ้นทีหลัง โดยปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง *พระอภัยรั้งคึกมรรคธรรมยังเสนามารให้หลง* การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอีกครั้งในสมัยปัจจุบัน เพราะคำกริยา “ยัง” ที่หมายถึง ‘มีอยู่’ ไม่ปรากฏใช้แล้ว เหลือแค่เพียงคำกริยาคาริต “ยัง” เท่านั้นที่ยังปรากฏใช้ในปัจจุบัน

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (1) และ (2) แสดงให้เห็นพัฒนาการในเชิงประวัติตั้งแต่ช่วงต้นจนถึงช่วงท้าย และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของภาษาแบบทิศทางเดียวจากคำเนื้อหา (คำที่มีความหมายประจำคำ) ไปเป็นคำไวยากรณ์ (คำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์) ดังกรณีของคำว่า “อยาก” หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น (Kurylowicz, 1965, p.52) ดังกรณีของคำว่า “ยัง”

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (3)

<u>ช่วงต้น</u> สุโขทัย	>	<u>ช่วงกลาง</u> อยุธยา - รัชกาลที่ 8	>	<u>ช่วงท้าย</u> ปัจจุบัน
คำบุพบท “ด้วย”		คำบุพบท “ด้วย” คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”		คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

(นพรัฐ เสน่ห์, 2556, น.172-176, 183)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (3) มาจากวิทยานิพนธ์ของนพรัฐ เสน่ห์ (2556) ซึ่งแสดงพัฒนาการของคำว่า “ด้วย” จากคำบุพบท “ด้วย” บังการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ซึ่งมีความหมายบอก ‘การเข้าร่วม’

คำบุพบท “ด้วย” เป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน เพราะปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย ดังตัวอย่าง *กุดต่อข้างด้วยขุนสามชน* ส่วนคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏเพิ่มขึ้นทีหลัง โดยปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง *ถ้าทรงเรือแฉงและเรือเข้านภประพาสบัว ชาวที่ได้ลงท้ายเรือพระที่นั่งด้วย* การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอีกครั้งในสมัยปัจจุบัน เพราะคำบุพบท “ด้วย” ได้สูญการใช้ไปแล้ว ทำให้เหลือแค่เพียงคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” เท่านั้นที่ยังปรากฏใช้ในปัจจุบัน

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะทางวากยสัมพันธ์ระหว่างคำบุพบทและคำกริยาวิเศษณ์นั้น จะพบว่าคำบุพบทมีอิสระในการปรากฏในประโยคน้อยกว่าคำกริยาวิเศษณ์ เพราะคำบุพบทมีข้อจำกัดว่าต้องปรากฏหน้าคำนามเสมอ แต่คำกริยาวิเศษณ์ไม่มีข้อจำกัดนี้ ดังนั้นคำบุพบทจึงมีความเป็นไวยากรณ์น้อยกว่าคำกริยาวิเศษณ์ (นพรัฐ เสน่ห์, 2556, น.174)

เมื่อเป็นเช่นนี้ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (3) จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่เรียกว่า “กระบวนการเกิดคำใหม่” (lexicalization) ในแบบที่เป็นกระบวนการเพิ่มความเป็นอิสระให้แก่คำนั้น ๆ (Brinton and Traugott, 2005, p.57)

ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการทั้งเส้นทางการเป็นลักษณะของข้อมูลที่ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคำอย่างชัดเจนเพราะเห็นพัฒนาการตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดซึ่งมีทั้งแบบที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ แต่ตัวอย่างพัฒนาการของคำส่วนใหญ่เป็นไปในทางที่สอดคล้องมากกว่า

นอกจากนี้ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า ลักษณะของข้อมูลที่ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทั้งเส้นทางการพบตัวอย่างไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันกินเวลาเพียง 700 กว่าปีเท่านั้น ซึ่งถือเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้นหรือยังไม่นานเพียงพอที่จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ต้นจนจบ

ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงต้นและช่วงกลาง

ลักษณะของข้อมูลภาษาในรูปแบบนี้จะไม่แสดงให้เห็นพัฒนาการในช่วงท้าย เพราะสมัยปัจจุบันหรือสมัยสุดท้ายที่มีการศึกษาคำคำนั้นแสดงการปรากฏของ “A” และ “B” ควบคู่กัน

ช่วงต้น		ช่วงกลาง		ช่วงท้าย
A	>	A B	>	(เกิดขึ้นใน อนาคต)

พัฒนาการในรูปแบบดังกล่าวแสดงการเปลี่ยนแปลงที่ยังมีลักษณะที่ไม่สมบูรณ์ เพราะเรายังไม่เห็นข้อมูลในช่วงท้ายของพัฒนาการว่าจะมีลักษณะอย่างไร เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในลักษณะนี้ก็ยังสามารถทราบได้ว่าความหมายหรือหน้าที่ใดเกิดขึ้นก่อนหรือเกิดขึ้นทีหลัง เช่น การเปลี่ยนแปลงของคำว่า “อยู่” “คง” “ถึง” และ “เป็น” ดังนี้

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (4)

ช่วงต้น สุโขทัย
คำกริยา “อยู่” (‘พักอาศัย, ไม่ไปจากที่’)

>

ช่วงกลาง อยุธยา – ปัจจุบัน
คำกริยา “อยู่” (‘พักอาศัย, ไม่ไปจากที่’) คำช่วยหลังกริยา “อยู่”

(มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546, น.159, 165)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (4) มาจากวิทยานิพนธ์ของมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) ซึ่งแสดงพัฒนาการของคำว่า “อยู่” จากคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘พักอาศัย, ไม่ไปจากที่’ ไปเป็นคำช่วยหลังกริยา “อยู่” ซึ่งแสดงการณลักษณะ (แสดงลักษณะของเหตุการณ์) ดำเนินอยู่

คำว่า “อยู่” ที่เป็นคำกริยา เป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน เพราะตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยก็ปรากฏให้เห็นแล้ว เช่น *ภูอยู่* นาน *บ่มี* ได้ ส่วนคำว่า “อยู่” ที่เป็นคำช่วยหลังกริยา เป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นทีหลัง โดยปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยอยุธยา เช่น *ครัน* รุ่งเช้า *เศรษฐี* ดานนั้น *เลง* เห็น *สาม* มี *ตาย* *ลัม* อยู่ แม้ว่าจะมีหน้าที่ใหม่เกิดขึ้นแต่คำว่า “อยู่” ที่เป็นคำกริยาก็ยังไม่ได้สูญไป และยังคงปรากฏใช้ควบคู่กับคำช่วยกริยาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (5)

ช่วงต้น สุโขทัย
คำกริยา “คง” (‘เก็บ, รักษา, ดำรง’)

>

ช่วงกลาง อยุธยา – ปัจจุบัน
คำกริยา “คง” (‘เก็บ, รักษา, ดำรง’) คำช่วยหน้ากริยา “คง”

(ไพทยา มีสัจย์, 2540, น.92-102)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (5) มาจากวิทยานิพนธ์ของไพทยา มีลัตย์ (2540) ซึ่งแสดงพัฒนาการของคำกริยา “คง” ที่มีความหมายว่า ‘เก็บ, รักษา, ดำรง’ ไปเป็นคำช่วยหน้ากริยา “คง” ซึ่งแสดงการณ์ลักษณะ บอกการดำเนินอยู่ และอรรถาณูเคราะห์บอกการคาดคะเน

คำว่า “คง” ที่เป็นคำกริยา เป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน คือปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยสุโขทัย เช่น *พระยาธรรมราชันนั้นคงปัญญาศีลทุกเมื่อ* ส่วนคำว่า “คง” ที่เป็นคำช่วยหน้ากริยา เป็นหน้าที่ที่ปรากฏเพิ่มขึ้นทีหลัง โดยพบครั้งแรกในสมัยอยุธยา และพบในความหมายที่แสดงการณ์ลักษณะดำเนินอยู่ เช่น *สิบแปดคนนี้แลถวายไว้ให้คงเป็นข้าพระ* ต่อมาคำช่วยหน้ากริยา “คง” ก็มีความหมายใหม่เพิ่มอีก คือความหมายที่แสดงอรรถาณูเคราะห์บอกการคาดคะเน ซึ่งปรากฏเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 2 เช่น *แลอ้ายสลัดศัตรูญวนเหล่าร้ายเล็ดลอดเข้ามาจับผู้คนไปได้ประการใด พระยานครศรีธรรมราชกรมการพนักงานก็คงมีโทษโดยพระราชกำหนด* อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีคำช่วยกริยาเกิดขึ้นใหม่ถึง 2 ความหมาย แต่คำว่า “คง” ที่เป็นคำกริยานั้นก็ยังไม่ได้สูญไป และยังปรากฏเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็ปรากฏเป็นจำนวนที่น้อยลงเรื่อย ๆ

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (6)

ช่วงต้น สุโขทัย - ธนบุรี	>	ช่วงกลาง รัชกาลที่ 1 - ปัจจุบัน
คำกริยา “ถึง” (‘บรรลุจุดหมาย’)		คำกริยา “ถึง” (‘บรรลุจุดหมาย’) คำบุพบท “ถึง”

(กรองกานต์ รอดพันธ์, 2555, น.142, 188-189, 193)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (6) มาจากวิทยานิพนธ์ของกรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) ซึ่งแสดงพัฒนาการของคำกริยา “ถึง” ที่มีความหมายว่า ‘บรรลุจุดหมาย’ ไปเป็นคำบุพบท “ถึง” ซึ่งแสดงจุดหมายของสถานที่และเวลา

คำว่า “ถึง” ที่เป็นคำกริยาเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน เพราะตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยก็ปรากฏให้เห็นแล้ว ดังตัวอย่าง *ดบบหนทางแต่เมืองสุโขทัยมาถึงจอมเขานี* (= ดับหนทางแต่เมืองสุโขทัยมาถึงจอมเขานี) ส่วนคำว่า “ถึง” ที่เป็นคำบุพบทเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นทีหลัง โดยปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 1 ดังตัวอย่าง *ไอยการอ้ายดแต่ป้อมท่ายสนมถึงประตูเสฉวน* ถึงแม้ว่าจะมีหน้าที่ใหม่เกิดขึ้น แต่คำว่า “ถึง” ที่เป็นคำกริยาก็ยังไม่ได้สูญไป ทั้ง 2 หน้าที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่จนถึงสมัยปัจจุบัน

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (7)

ช่วงต้น สุโขทัย-รัชกาลที่ 3	ช่วงกลาง รัชกาลที่ 4-ปัจจุบัน
คำกริยา “เป็น” (‘มีชีวิต’)	คำกริยา “เป็น” (‘มีชีวิต’) คำกริยา “เป็น” (‘ดำเนิน, ปรากฏอยู่’)

>

(สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ, 2555, น.328-330)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (7) มาจากวิทยานิพนธ์ของสุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ (2555) ซึ่งแสดงพัฒนาการของคำกริยา “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ไปเป็นคำกริยา “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘ดำเนิน, ปรากฏอยู่’

คำกริยา “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ เป็นความหมายที่เกิดขึ้นก่อนคือปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยสุโขทัย เช่น *จุงให้(พระศรีมหาโพธิ) เป็น อย่าได้ เหี่ยวสั๊กอัน* ส่วนคำกริยา “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘ดำเนิน, ปรากฏอยู่’ เป็นความหมายที่เกิดขึ้นทีหลัง เพราะปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 เช่น *การพระราชพิธีโสกันต์นี้เป็นไป 4 วัน* แม้ว่าจะมีความหมายใหม่เกิดขึ้น แต่คำกริยา “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ซึ่งมีมาแต่เดิมก็ยังไม่สูญหายไป และยังคงปรากฏใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงต้นและช่วงกลางนี้ถือเป็นลักษณะข้อมูลที่พบบ่อยมากในงานวิจัยที่ศึกษาพัฒนาการของคำในภาษาไทย และตัวอย่างคำเกือบทั้งหมดก็มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงของคำว่า “อยู่” “คง” “ถึง” ในตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (4) ถึง (6) เป็นการเปลี่ยนแปลงจากคำเนื้อหาอย่างคำกริยาไปเป็นคำไวยากรณ์อย่างคำช่วยหลังกริยา คำช่วยหน้ากริยา และคำบุพบทตามลำดับ ส่วนการเปลี่ยนแปลงของคำว่า “เป็น” ในตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (7) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ภายในหมวดคำกริยาด้วยกัน แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีความหมายเฉพาะ ได้แก่ คำกริยา “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ซึ่งแสดงการมีอยู่ของสิ่งมีชีวิต แล้วพัฒนาไปเป็นคำที่มีความหมายกว้างขึ้นหรือทั่วไปมากขึ้น ได้แก่ คำกริยา “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘ดำเนิน, ปรากฏอยู่’ ซึ่งแสดงการมีอยู่ของสิ่งไม่มีชีวิตหรือเหตุการณ์ การขยายความหมายเช่นนี้ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบอุปลักษณะจากวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมไปสู่วงความหมายที่มีความเป็นนามธรรมมากกว่าซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์เช่นกัน

ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงกลาง (และช่วงท้าย)

ช่วงต้น		ช่วงกลาง		ช่วงท้าย
(ไม่มีเอกสารข้อมูล)	>	A B	>	B

ช่วงต้น		ช่วงกลาง		ช่วงท้าย
(ไม่มีเอกสารข้อมูล)	>	A B	>	(เกิดขึ้นในอนาคต)

ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงกลางหรือเฉพาะช่วงกลางและช่วงท้าย เป็นลักษณะข้อมูลที่พบมากเช่นกัน และมักจะเป็นข้อมูลที่เกิดปัญหาในการวิเคราะห์พัฒนาการของคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่ในภาษาไทย เพราะข้อมูลลักษณะนี้จะไม่แสดงให้เห็นว่าคำใดเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง เนื่องจากตั้งแต่ช่วงเวลาที่งานวิจัยนั้น ๆ ได้ศึกษา หรือสมัยที่มีเอกสารที่เก่าแก่ที่สุดอย่างสมัยสุโขทัย ก็พบทั้ง 2 ความหมายหรือ 2 หน้าที่ปรากฏอยู่แล้ว หรืออาจกล่าวได้ว่าเอกสารข้อมูลที่เก่าที่สุดที่มีอาจจะยังไม่เก่าพอที่จะทำให้เห็นพัฒนาการของคำในช่วงต้นได้

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจเกิดคำถามว่า หากพบข้อมูลในลักษณะนี้จะมีแนวทางการศึกษาพัฒนาการของคำคำนั้นได้อย่างไร ซึ่งงานวิจัยต่าง ๆ ก็ได้เสนอวิธีการศึกษาไว้หลายวิธี

ตัวอย่างของคำที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงกลาง (และช่วงท้าย) เช่น คำว่า “ด้วย” “ได้” และ “เรา”

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (8)

ช่วงกลาง สุโขทัย – รัชกาลที่ 8	>	ช่วงท้าย รัชกาลที่ 9
คำบุพบท “ด้วย” บ่งการก ‘ผู้ร่วม’ คำบุพบท “ด้วย” บ่งการก ‘เครื่องมือ’	>	คำบุพบท “ด้วย” บ่งการก ‘เครื่องมือ’

(นพรัฐ เสน่ห์, 2556, น.140-141)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (8) มาจากวิทยานิพนธ์ของนพรัฐ เสน่ห์ (2556) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำบุพบท “ด้วย” ที่บ่งการก ‘ผู้ร่วม’ ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย เช่น *กูต่อช้างด้วยขุนสามชน* ส่วนคำบุพบท “ด้วย” ที่บ่งการก ‘เครื่องมือ’ ก็ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยเช่นกัน เช่น *จึงบูชาพระธาตุเป็นเจ้าด้วยเครื่องบูชาทั้งหลาย* แต่เมื่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ก็ปรากฏแต่เพียงคำบุพบท

“ด้วย” บ่งการก ‘เครื่องมือ’ ส่วนคำบุพบท “ด้วย” ที่บ่งการก ‘ผู้ร่วม’ ก็ไม่พบการปรากฏใช้แล้ว

เมื่อข้อมูลเชิงประวัติไม่สามารถระบุได้ว่าคำว่า “ด้วย” ใดเกิดก่อน ในงานวิจัยนี้ นพรัฐ เสน่ห์ (2556, น.138) จึงได้ใช้แนวคิดทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ในส่วนที่กล่าวถึงการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ มาช่วยสนับสนุนฐานการเปลี่ยนแปลงของคำบุพบท “ด้วย”

Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991, pp.48, 55) ได้กล่าวว่าโดยทั่วไป หากคำมีการขยายความหมายเกิดขึ้น ก็มักจะมีการเปลี่ยนแปลงจากวงความหมายที่เป็นรูปธรรมไปสู่วงความหมายที่เป็นนามธรรมมากขึ้น ซึ่งจะมีเส้นทางการเปลี่ยนแปลงดังนี้

มนุษย์ > วัตถุ > กิจกรรม/กระบวนการ > พื้นที่ > เวลา > คุณสมบัติ/นามธรรม

ในกรณีของคำบุพบท “ด้วย” บ่งการก ‘ผู้ร่วม’ มักจะปรากฏร่วมกับคำนามที่มีความหมายเป็นสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ ส่วนคำบุพบท “ด้วย” บ่งการก ‘เครื่องมือ’ มักจะปรากฏร่วมกับคำนามที่มีความหมายเป็นวัตถุ ดังนั้นนพรัฐ เสน่ห์ (2556) จึงสนับสนุนฐานว่าคำบุพบท “ด้วย” บ่งการก ‘ผู้ร่วม’ ก็น่าจะเป็นคำที่เกิดขึ้นก่อน เพราะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (9)

<p>ช่วงกลาง สุโขทัย - ปัจจุบัน</p>
<p>คำกริยา “ได้” (รับเอามาเป็นของตน) คำช่วยหน้ากริยา “ได้”</p>

(ไพทยา มีสัตย์, 2540, น.180-186)

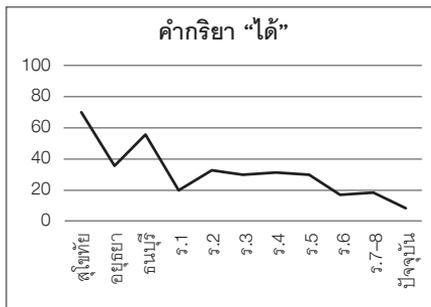
ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (9) มาจากวิทยานิพนธ์ของไพทยา มีสัจย์ (2540) ซึ่งจะเห็นว่าคำกริยา “ได้” ที่หมายถึง ‘รับเอามาเป็นของตน’ นี้ปรากฏใช้ตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย เช่น *พ่อขุนบางกลางหาวได้เมืองศรีสัตนาคนาน้อย* และคำช่วยหน้ากริยา “ได้” ซึ่งมีความหมายแสดงอรธนุเคราะห์บอกโอกาส ก็ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยเช่นเดียวกัน เช่น *ขอกูจงได้เป็นพระเจ้าองค์หนึ่งในอนาคตกาล* และเมื่อมาถึงสมัยปัจจุบันคำว่า “ได้” ทั้ง 2 หมวดคำก็ยังคงปรากฏใช้อยู่

เมื่อข้อมูลเชิงประวัติไม่สามารถระบุได้ว่าคำว่า “ได้” ใดเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน วิธีการที่ไพทยา มีสัจย์ (2540) นำมาศึกษาพัฒนาการของคำว่า “ได้” มีวิธีหลัก 2 วิธี ได้แก่ การนับความถี่ในการปรากฏในแต่ละสมัยเพื่อดูแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และการใช้แนวคิดทฤษฎีเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาช่วยในการอธิบาย

จำนวนการปรากฏของคำว่า “ได้” ที่เป็นคำกริยาและคำช่วยหน้ากริยาแต่ละสมัย (ไพทยา มีสัจย์, 2540, น.85) มีดังนี้

	สุโขทัย	อโยธยา	ธนบุรี	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7-8	ปัจจุบัน
คำกริยา “ได้”	70	36	55	20	32	30	31	30	17	18	8
คำช่วยหน้ากริยา “ได้”	30	64	45	80	68	70	69	70	83	82	92

เมื่อนำตัวเลขดังกล่าวมานำเสนอผ่านแผนภูมิก็จะเห็นว่าการปรากฏของคำว่า “ได้” ที่เป็นคำกริยา (แสดงโดยเส้นทึบ) มีทิศทางที่ตรงกันข้ามกับคำว่า “ได้” ที่เป็นคำช่วยกริยา (แสดงโดยเส้นประ)

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นว่าจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คำกริยา “ได้” มีแนวโน้มการปรากฏน้อยลง ส่วนคำช่วยกริยามีแนวโน้มการปรากฏมากขึ้น ความถี่นี้จึงน่าจะช่วยให้สันนิษฐานพัฒนาการของคำว่า “ได้” ในอดีตในช่วงก่อนสมัยสุโขทัยได้ว่า คำกริยาน่าจะเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน อีกทั้งยังสามารถสันนิษฐานได้ว่าในอนาคตหน้าที่ที่น่าจะสูญหายไปก่อนน่าจะได้แก่คำกริยา และหน้าที่ที่จะยังคงอยู่ต่อไปก็น่าจะเป็นคำหน้าช่วยกริยา

นอกจากนี้ไพทยา มีสัตย์ (2540, น.131-132) ยังได้ใช้แนวคิดทฤษฎีเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ซึ่งมีความเป็นสากลมาช่วยอธิบายพัฒนาการของคำว่า “ได้” ด้วยว่ามีกรพัฒนาจากคำกริยาไปเป็นคำช่วยกริยา กล่าวคือ คำว่า “ได้” มีการเปลี่ยนแปลงความหมายประจำคำ โดยมีการขยายความหมายจากการได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งมาเป็นของตน (ความหมายของคำกริยา “ได้”) กลายเป็นการได้โอกาสมาเป็นของตน (ความหมายของคำช่วยกริยา “ได้”) การขยายความหมายเช่นนี้ ทำให้คำว่า “ได้” ที่เป็นคำช่วยกริยามีความทั่วไปมากขึ้น ทำให้ปรากฏร่วมกับคำอื่น ๆ ได้หลากหลายมากกว่าเมื่อครั้งที่เป็นคำกริยา

Hopper และ Traugott (2003) ได้กล่าวว่าคำว่า “การกลายเป็นคำไวยากรณ์” อาจมองว่าเป็นกรอบความคิดในการวิจัย (research framework) ของการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงภาษาก็ได้ หรือมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในภาษาต่างๆ ก็ได้ เพราะการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นการเปลี่ยนแปลง

ทางภาษาที่มีลักษณะเป็นธรรมชาติ เกิดขึ้นได้กับภาษาทุกกลุ่มทุกประเภท ดังที่ Heine และ Kuteva (2007) ได้รวบรวมตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงภาษาที่เกิดขึ้นในภาษาต่างๆ ทั่วโลกกว่า 500 ภาษา ซึ่งทั้งหมดเป็นตัวอย่างการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้งสิ้น เมื่อการกลายเป็นคำไวยากรณ์มีลักษณะที่เป็นสากล งานวิจัยต่างๆ จึงมักจะใช้แนวคิดนี้มาช่วยสันนิษฐานหรืออธิบายพัฒนาการของคำต่างๆ ในภาษาไทย

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (10)

ช่วงกลาง สุโขทัย - ปัจจุบัน
คำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ “เรา” คำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ “เรา”

(กนกวรรณ วารีเขตต์, 2556, น.64)

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ (10) มาจากวิทยานิพนธ์ของกนกวรรณ วารีเขตต์ (2556) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำสรรพนาม “เรา” ทั้ง 2 ประเภท ปรากฏให้เห็นตั้งแต่สมัยสุโขทัย เช่น *วันนั้นชนมาพิธิ เราคนนี้อยู่ในร้อยปีเลย* (“เรา” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์) และ *จะทำให้เราทั้งสองมีน้ำจิตอันพิโรธเคลงใจกัน* (“เรา” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์) และคำว่า “เรา” ทั้ง 2 หน้าที่นี้ ก็ยังคงปรากฏมาถึงปัจจุบัน

เมื่อข้อมูลเชิงประวัติข้างต้นไม่สามารถระบุพัฒนาการของคำว่า “เรา” ได้ วิธีการที่กนกวรรณ วารีเขตต์ (2556, น.65) ใช้เพื่อช่วยสันนิษฐานว่าคำใดเกิดก่อนหรือหลังคือการศึกษาเปรียบเทียบกับข้อมูลบุรุษสรรพนามของภาษาไทถิ่นอื่นๆ ซึ่งเป็นภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกันกับภาษาไทย

การศึกษาภาษาไทยถิ่นสัมพันธ์กับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาษา กล่าวคือ การเปรียบเทียบภาษาไทยกับภาษาถิ่นอื่นอาจทำให้เห็นลักษณะบางประการ ที่พิจารณาได้ว่าลักษณะที่มีมาตั้งแต่เดิมหรือเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นมาใหม่

ในกรณีของคำว่า “เรา” กนกวรรณ วารีเขตต์ (2556, น.65) ได้กล่าวว่า คำว่า “เรา” ที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ไม่เพียงแต่จะพบในภาษาไทย เท่านั้น แต่ยังปรากฏอยู่ในภาษาถิ่นอื่นๆ ด้วย เช่น ภาษาไทคำตี้ และภาษา ไทใต้คง ดังนั้นคำว่า “เรา” ที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ จึงน่าจะเป็น คำร่วมเชื้อสายในภาษาตระกูลไทหรือเป็นคำเก่าที่มีมาตั้งแต่เดิม อีกทั้งยังมี งานวิจัยของ Strecker (1984) ที่ได้ศึกษาระบบคำบุรุษสรรพนามในภาษาตระกูลไท โดยใช้วิธีการสืบสร้างมาช่วยยืนยันข้อสรุปข้างต้น เพราะผลการศึกษาพบว่า คำว่า “เรา” ที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ รวมผู้ฟัง เป็นหน้าที่ที่ปรากฏอยู่ใน ภาษาไทดั้งเดิม ด้วยเหตุนี้กนกวรรณ วารีเขตต์ (2556) จึงสรุปว่าคำสรรพนาม บุรุษที่ 1 พหูพจน์น่าจะปรากฏเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อน

บทสรุป

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเรื่องพัฒนาการของคำหรือการ เปลี่ยนแปลงของคำในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ทำให้สรุปได้ว่า ลักษณะของข้อมูลภาษาที่งานวิจัยแต่ละเรื่องพบจากการเก็บข้อมูลภาษาไทยในอดีต จนถึงปัจจุบันนั้นมี 3 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการทั้งเส้นทาง
2. ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงต้นและ ช่วงกลาง
3. ลักษณะของข้อมูลภาษาที่แสดงให้เห็นพัฒนาการเฉพาะช่วงกลาง (และช่วงท้าย)

ลักษณะของข้อมูล 2 กลุ่มแรก เป็นลักษณะข้อมูลที่ดี เพราะเอื้อต่อประโยชน์ในการศึกษาพัฒนาการของคำ เพราะเป็นข้อมูลที่ทำให้ทราบว่าความหมายหรือหน้าที่ใดเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง ในขณะที่ข้อมูลกลุ่มสุดท้ายไม่มีลักษณะข้างต้น ดังนั้นงานวิจัยที่พบข้อมูลลักษณะนี้จึงต้องใช้วิธีการอื่นๆ เข้ามาช่วย ได้แก่ การวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ ซึ่งมักจะได้แก่เรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เพราะมีลักษณะที่เป็นสากล การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากความถี่ที่ปรากฏในแต่ละสมัย และการศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาตระกูลไท

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ วาไรเขตต์. (2556). *การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทย สมัยรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรองกานต์ รอดพันธ์. (2540). “ถึง”: *การศึกษาเชิงประวัติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพรัฐ เสน่ห์. (2556). *การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ด้วย”*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นกาญจน์ วัชรปาน. (2548). “อยาก”: *การศึกษาเชิงประวัติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพทยา มีสัตย์. (2540). *การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). *Thai National Corpus คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/TNCII/corp.php>
- มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. (2546). *การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วิภา วงศ์สันติวนิช. (2526). *คำกริยากริตในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีเนตร จรัสรุ่งเกียรติ. (2551). “ยัง”: *การศึกษาเชิงประวัติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีเนตร จรัสรุ่งเกียรติ. (2555). *พัฒนาการของคำว่า “เป็น” ในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brinton and Traugott. (2005). *Lexicalization and Language Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heine, B., Claudi, U., and Hünemeyer, F. (1991). *Grammaticalization: A Conceptual Framework*. Chicago: Chicago University press.
- Heine, B., and Kuteva, T. (2007). *The Genesis of Grammar: A Reconstruction*. Oxford: Oxford University Press.

- Hopper, P.J., and Traugott, E.C. (2003). *Grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kurylowicz, J. (1965). The Evolution of Grammatical Categories. *Diogenes* 57, 55–71.
- Strecker, D. (1984). *Proto-Tai personal Pronouns*. Doctoral dissertation, University of Michigan.